

مسیر جدید پیشرفت اقتصادها از کانال توسعه صادرات خدمات

خدمات حدود ۵۰٪ از درآمد و ۷۰٪ از اشتغال جهان را شامل می شود و عنصر مهمی در تجارت بین المللی محسوب می گردد. صادرات خدمات تقریباً یک چهارم از کل صادرات جهانی را در بر می گیرد و انتظار می رود بدلیل پیشرفت های قابل توجه حاصل شده در زمینه فناوری، نقش مهم و اساسی را در اقتصاد جهانی ایفا کند. کاهش سریع هزینه های ارتباطات، افزایش انطباق و پذیرش اینترنت در سراسر جهان و سرمایه گذاری های گسترده در بخش خدمات اینترنتی امکان تامین و ارائه خدمات را در مسافت های طولانی نیز فراهم کرده است. ارائه بسیاری از خدمات مانند خدمات بیمه یا تشخیص بیماری دیگر نیاز به الزام نزدیک بودن به مصرف کننده را ندارند.

صندوق بین المللی پول در مقاله ۵ آوریل ۲۰۱۷ به موضوع تجارت خدمات با تاکید بر تجارت مجازی پرداخته است. تجارت مجازی نه تنها در بسیاری از کشورهای جهان می تواند با تجارت کالایی رقابت کند بلکه توسعه آن به افزایش بهره وری و ایجاد فرصت های اشتغال و در نتیجه تامین منابع جدید رشد به خصوص در اقتصادهای در حال توسعه و نوظهور کمک خواهد نمود.

منابع جدید رشد کشورهای در حال توسعه

کسب مزیت ناشی از پیشرفت های تکنولوژیکی حاصل شده توسط بسیاری از کشورها امکان پذیر است در نتیجه افزایش خدمات کسب و کار محدود به اقتصادهای توسعه یافته نمی گردد. صادرات خدمات در کشورهای در حال توسعه در سال ۲۰۱۴ در مقایسه با سال ۱۹۹۰ تقریباً ده برابر شده و برای اقتصادهای پیشرفته دو برابر شده است. همچنین سهم اقتصادهای در حال توسعه از کل صادرات جهانی خدمات از ۳٪ در سال ۱۹۷۰ به حدود ۲۰٪ در سال ۲۰۱۴ رسیده است (نمودار ۱).

بخش اعظم افزایش صادرات خدمات مربوط به افزایش تجارت در بخش **خدمات مدرن** می گردد. خدمات سنتی عمدتاً محدود به بخش های سفر و حمل و نقل می شود در حالی که خدمات مدرن مبتنی بر تکنولوژی مانند خدمات کسب و کار (شامل تحقیق و توسعه و مشاوره)، خدمات کامپیوتری و اطلاعاتی، خدمات مالی و مالکیت معنوی را در بر می گیرد

شواهد اخیر نشان می دهد که خدمات نیز از مکانیزی مشابه در بخش صنعت که آن را به یکی از محرک های اصلی رشد تبدیل کرده است، موجب رشد بهره وری می گردد. تکنولوژی به خدمات اجازه می دهد تا غیرمتمرکز شود بدین معنی که هر فعالیت خدماتی به اجزای مختلف تقسیم شده که هر یک از آنها در مناطق گوناگون جغرافیایی قابل تولید باشد. از نمونه های آن می توان به برون سپاری کسب و کارها و خدمات بانکی آنلاین اشاره کرد. در نتیجه مشابه کالاها، بهره وری خدمات نیز بدلیل تخصصی شدن و تغییر مقیاس تولید (کاهش هزینه هر واحد تولید)، ارتقا می یابد.

معاونت بررسی های اقتصادی

اگرچه هنوز زود است که بطور کامل ادعا شود محرک های رشد در جهان از تولید به سمت خدمات در حال تغییر مسیر است ولی افزایش صادرات خدمات یکی از مهمترین اقدامات توسعه ای در حال اتفاق در کشورهای جهان است. داده های مربوط به آمار تجارت ۱۹۲ کشور در بازه زمانی ۱۹۷۰ الی ۲۰۱۴ و همچنین آمار مربوط به تراز پرداخت ها در ۶۶ زیر بخش صادراتی خدمات امکان ارائه تحلیل های جدیدی را در مورد تجارت در بخش خدمات فراهم نموده است. بررسی ها نشان می دهد که در سطح جهانی خدمات کامپیوتری و اطلاعاتی و خدمات مالی دو زیر بخش مهم خدماتی در حوزه صادرات بوده اند. در سال ۲۰۱۴، صادرات جهانی خدمات کامپیوتری و اطلاعاتی به ۳۰۰ میلیارد دلار رسید که ۱۰٪ کل صادرات خدمات را تشکیل می دهد. بطور مشابه، صادرات خدمات مالی نیز رشد سریعی داشت و به ارقام قبل از بحران مالی جهانی و حدود ۳۵۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۴ رسید.

نمودار ۲ سهم کشورهای منتخب را در صادرات جهانی خدمات در سالهای ۱۹۹۰ و ۲۰۱۴ نشان می دهد. با وجود کاهش قابل توجه، کشور امریکا همچنان بزرگترین صادرکننده خدمات در جهان محسوب می شود. کشور چین هم مشابه صادرات کالا، در بخش صادرات خدمات هم موفق عمل کرده و در سال ۲۰۱۴ رتبه پنجم را در این حوزه به خود اختصاص داده است. کشور هند که بدلیل صادرات خدمات برون سپاری فرآیندهای کسب و کار و پشتیبانی خدمات برای حوزه های مالی و دارویی شهرت دارد، جزو یکی از ده کشور برتر در زمینه صادرات خدمات است. سهم این کشور در صادرات جهانی خدمات در فاصله سالهای ۲۰۰۰ الی ۲۰۱۳ سه برابر شده و به بیش از ۳٪ بالغ شده است. کشورهای تایلند، برزیل، اندونزی و مصر نیز جزو فهرست ۳۰ کشور برتر صادرکننده خدمات هستند که رشد قابل توجهی در این زمینه داشته اند.

اهمیت صادرات خدمات مدرن در اقتصاد جهان و نقش این صادرات در فرآیند انتقال ساختاری قابل توجه محققان و سیاست گذاران است. اگرچه خدمات سنتی مانند حمل و نقل، سفر یا عمده فروشی همچنان نیازمند حضور فیزیکی بوده ولی بدلیل مشارکت آنها در زنجیره های ارزش جهانی، تجارت در این بخش به علت کاهش قابل توجه هزینه ها از طریق بهره برداری از تکنولوژی های جدید از جمله در حوزه کارایی سوخت، بهبود یافته است. بعلاوه گرایش به سوی خدمات مدرن در کشورهای با سطح درآمد متفاوت نیز گسترش زیادی داشته و این نوع از صادرات یکی از بخش های تجارت جهانی با سریعترین رشد قلمداد می گردد (نمودار ۳).

بسیاری از اقتصادهای نوظهور، از جمله چین و هند، در پی جستجوی منابع رشد مبتنی بر بخش خدمات هستند. رشد خدمات گرا فرصتهایی را برای تنوع بخشی و رقابت پذیری کشورها به ویژه برای کشورهای غنی از منابع و با سطح درآمد پایین فراهم می آورد. اکنون خدمات یکی از مشارکت کنندگان در افزایش بهره وری در بسیاری از صنایع ساخت است و کشورها به خدماتی نظیر خدمات تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات برای تقویت کارایی و کاهش هزینه های تولید نیاز دارند.

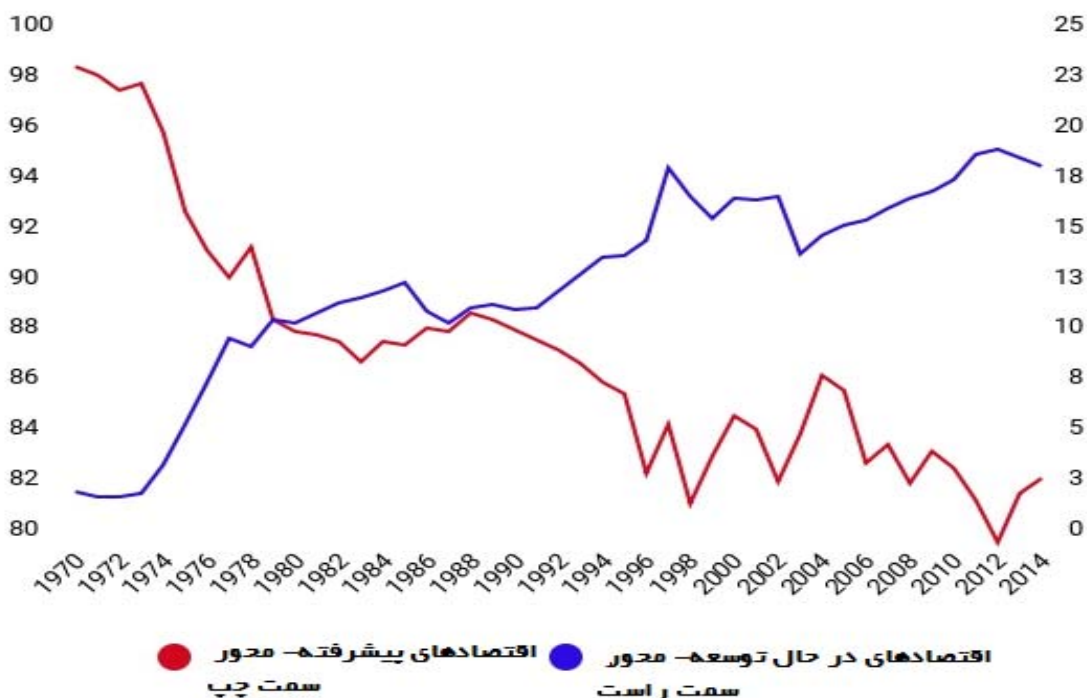
معاونت بررسی های اقتصادی

تجارت در بخش خدمات فرصت‌هایی را برای تخصیص مجدد نیروی کار و ایجاد اشتغال، فراهم آورده و به شناسایی بازارهای کار قطبی شده در حال رشد، کمک می‌نماید. برخی شواهد اولیه نشان می‌دهد که به طور میانگین، در کشورهای که رشد بالاتری را در صادرات خدمات تجربه کرده‌اند، رشد اشتغال نیز سریعتر بوده است.

تجارت خدمات در مقایسه با تجارت کالا، مقاومت پذیری بیشتری را در برابر شوک‌ها و بحران‌های مالی داراست و حتی صادرات خدمات در کشورهای در حال توسعه نسبت به صادرات خدمات اقتصادهای توسعه یافته نیز مقاوم‌تر بوده است.

بررسی داده‌های تجارت خدمات این فرضیه را که صادرات خدمات می‌تواند قاعده بازی را در تجارت جهان تغییر دهد و فرصتی را برای توسعه پایدار اقتصاد جهانی فراهم آورد، مطرح می‌کند. برای اقتصادهای پیشرفته، تجارت در بخش خدمات با سطح تکنولوژی خیلی بالا، به حفظ رقابت پذیری جهانی آنها کمک می‌نماید. در عین حال رشد تجارت پذیری خدمات به استراتژی تنوع بخشی به اقتصاد کشورهای غنی از منابع و کم درآمد نیز کمک خواهد نمود. برای بسیاری از کشورهای جهان، خدمات مسیری را برای دست‌یابی به رشد فراگیر از جمله، از طریق عرضه فرصت‌های اشتغال برای زنان می‌گشاید.

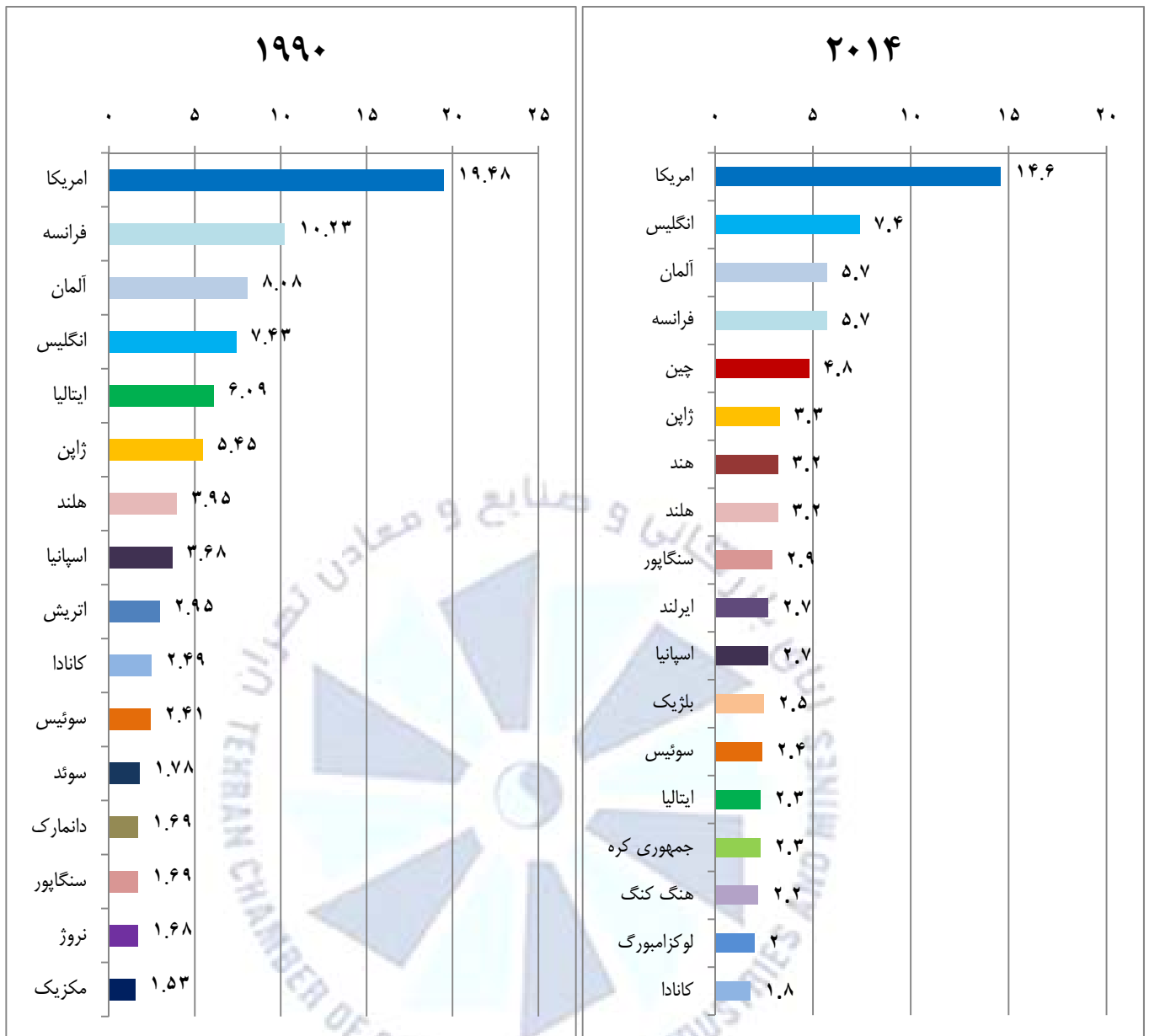
نمودار ۱- رشد سهم اقتصادهای در حال توسعه و پیشرفته از کل صادرات خدمات ۲۰۱۴-۱۹۷۰ - درصد

نمودار ۲- سهم از کل صادرات خدمات کشورهای برتر در دو مقطع زمانی ۲۰۱۴ و ۱۹۹۰ - درصد

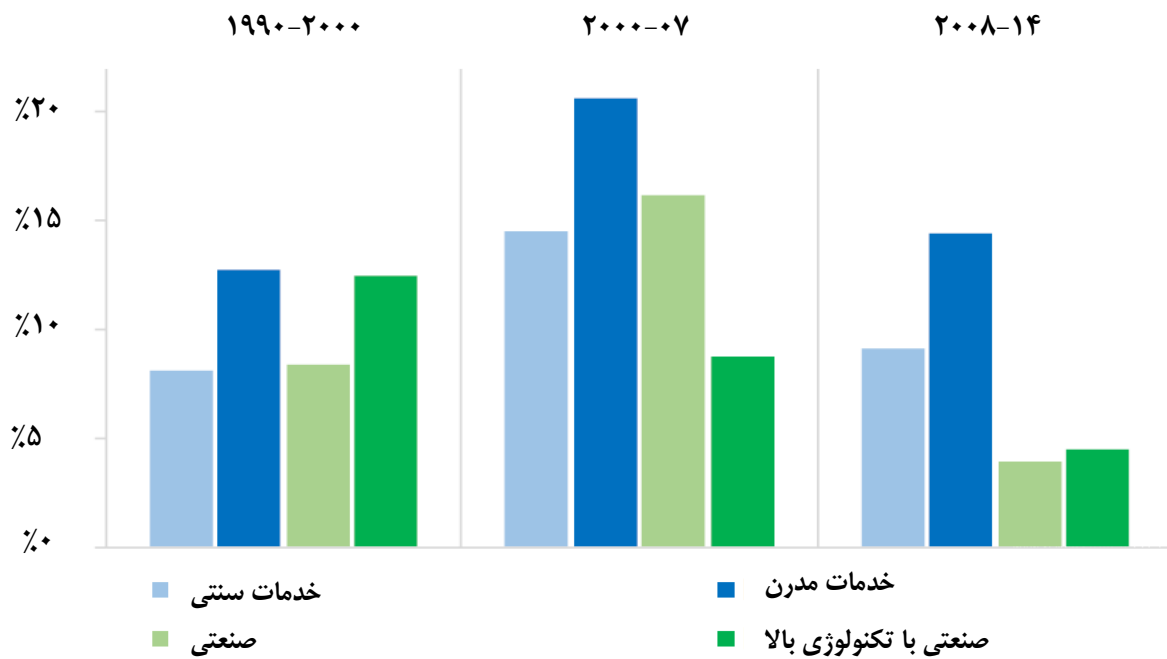
معاونت بررسی های اقتصادی

در حالی که امریکا همچنان صادرکننده برتر خدمات در جهان محسوب می گردد کشورهای چین و هند به ترتیب به رتبه های پنجم و هفتم صادرکنندگان برتر خدمات در جهان در سال ۲۰۱۴ ارتقاء یافته اند.

معاونت بررسی های اقتصادی

نمودار ۳- رشد ترکیبی سالانه صادرات گروه های منتخب خدمات در بازه های زمانی مختلف- درصد

صادرات خدمات مدرن سریعترین رشد را طی دوره های زمانی مختلف دارا بوده است.

